

Jonušo sodybvietės šaltiniai

Turistinė vertė

Sinonimai

Nėra

Koordinatės

Jonušo šaltinis

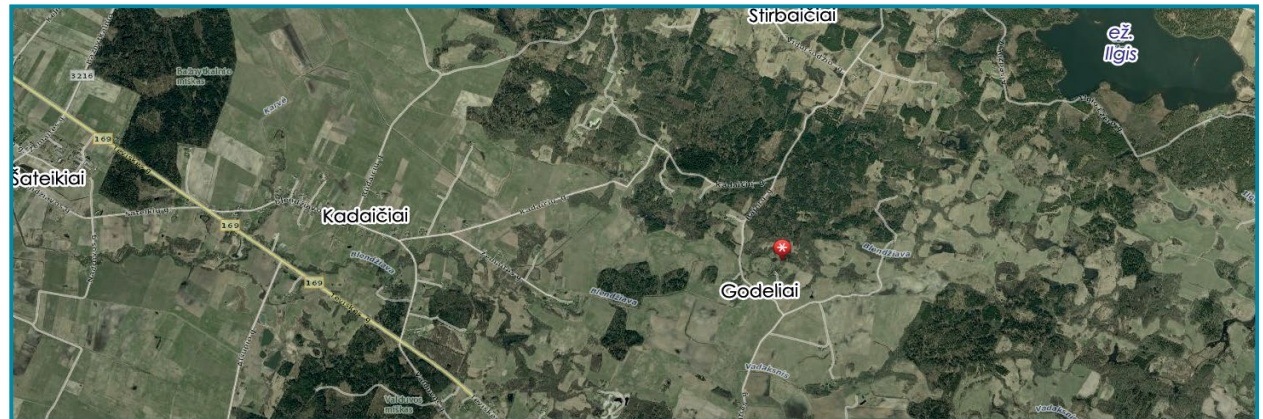
LKS: 361544; 6208454

Jonušo viensėdžio kiemo šaltinis

LKS: 361513; 6208347

Adresas

Godelių k., Šateikių sen., Plungės r. sav. pietvakarinio Žemaitijos NP pakraščio su draustiniais apsauginė zona. Neplatus žvyrkeliukas atsišakojęs nuo asfaltuoto kelio iš paties Beržoro į P–PV, nuskuba kalvelėmis, giraitėmis ir laukymėmis. Pakeliui kerta Stirbaičių kaimo kraštovaizdžio draustinį ir maždaug už 5 km nuo Beržoro atveda į Godelių kaimo palaukes, o toliau ir į liaudies meistrų Reginos ir Justino Jonušų sodybą.

Aplinka

Šaltinius surasime vos įsukę į Jonušų sodybos kiemą. Vienas veržiasi čia pat lėkštame šlaituke kiek žemiau svirno, ties prie jo stovinčiu ąžuoliniu baubliu. Todėl ir pavadintas Jonušo viensėdžio kiemo šaltiniu. Kitas liejasi kiek tolėliau, apie 90–100 m į šiaurę nuo gyvenamos trobos, pūpsančios nedidelės apvalios kalvelės vakariniame šlaite, palipėjus į viršų link jos viršūnės. Kalvos (fliuviokemo) viršūnė apaugusi lapuočiais, papėdėse aplink ją plyti pieva ir krūmai. Antrasis ar Jonušo viensėdžio kiemo šaltinis veržiasi kiek žemiau (199 m NN), link lomos besileidžiančiame šlaitelyje. Jis atsivėręs apie 30 m nuo namo, prie pat įvažiavimo į sodybos kiemą.

Dabartinė būklė, kaptazas

Kaptuotas ir naudojamas sodybos reikmėms Jonušo šaltinis vamzdžiais savabėgiu nutekina vandenį į žemiau esantį jos kiemą. Pripildo gražiai lauko rieduliais apdėliotą tvenkinėlį, vartojamas gerti, buityje. Apvalus šaltinio rentinukas gražiai

išbetonuotas, viršus sutvirtintas geležiniu apvadu. Vanduo rentinyje yra 10–15 cm žemiau žemės paviršiaus, iki dugno apie 2 metus. Rentinys uždengiamas dangčiu. Jo viduje įrengtas savadarbis filtras, iš kurio vanduo nuteka plastmasiniais vamzdžiais į žemiau esančios sodybos kiemą. Jonušo viensėdžio kiemo šaltinio žiotys sutvirtintos sumūrytu akmenų rentiniu. Per jo apačią išplova ir sukaltu mediniu latakų nuteka nemaža vandens tėkmė.

Vandens fizikinės savybės

Vandens fizikinės (cheminės) savybės tirtos tik pritaikytame naudoti Jonušo šaltinyje. Jo vanduo švarus, skaidrus, bekvapis. Kaip minėjome, versmėje ir išplovose yra geležies nuosėdų. Šaltinio vanduo vietoje (2012-08-28) išmatavus mobiliu matuokliu buvo 7,3–7,4 °C temperatūros. Hidrocheminė vandens formavimosi aplinka silpnai šarminė (pH = 7,73). Savi-tasis elektros laidis (SEL = 466 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = -132 mV). Deguonies mažai (O₂ = 0,34 g/l), galimos iš labiau

Nuotraukoje: pirmas iš kairės
Justinas Jonušas

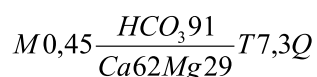
izoliuotų tarpmoreninių sluoksnių vandens prietaikos padarinys.

Vandens cheminės savybės

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	448		
Sausoji liekana 180 °C	286		
Bendrasis kietumas		5,13	
Karbonatinis kietumas		5,13	
Nekarbonatinis kietumas		0,00	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	10	0,28	4,81
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	10	0,21	3,61
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	324	5,31	91,24
Nitritai, NO ₂ ⁻	0,00	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	1,4	0,02	0,34
Katijonai:			
Natris, Na ⁺	11	0,48	8,48
Kalis, K ⁺	2	0,05	0,88
Kalcis, Ca ²⁺	70	3,49	61,66
Magnis, Mg ²⁺	20	1,64	28,98
Amoniakas, NH ₄ ⁺	0,05	0,00	0,00
Kitos analitės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,30		
Permanganato skaičius, mg O/l	1,40		
Bendroji geležis, Fe mg/l	1,00		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	426		

Šaltinio vanduo gėlas, turi mažai mineralinių medžiagų. Bendroji ištirpusių mineralinių medžiagų suma (bendroji mineralizacija) 448 mg/l. Vanduo santykinai kietas, bendrasis kietumas siekia 5,13 mg-ekv/l. Vandenyje nedaug chloridų (10 mg/l), šiek tiek padidėjusi natrio koncentracija (11 mg/l). Vandenyje aptinkama didelė geležies koncentracija, siekianti 1 mg/l.

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

„Anksčiau čia buvo labai daug šaltinių. Juos vadino akimis – „Mačernio akis“, „Riaubos akis“ savininkams apsimainius žeme šaltinis tapo „Kembrio akimi“. Keistas tai buvo šaltinis, apie 9 metrų skersmens. Iš jo bėgo „cielas“ upelis, galėjo matyti, kaip verda vanduo. Melioracija apie 1970 metus šį ir kitus šaltinius sunaikino. Jonušių šaltinis teka į pietų pusę. Žmonės nuo senų laikų nešė vandenį akims plauti – „merk-davo akis“. Tėvas svajotojo įsirengti vandentiekį. Buvo pasigaminęs ir iki trobos nutiesęs medines „renes“ (medines kartis su išskobtu grioveliu). Tekantis vanduo girėdavosi labai toli. Per 1 minutę pritekėdavo 1 kibiras vandens. Manau, kad šaltinį maitina Platelių ežeras. Vanduo pareina nuo Platelių ežero dugno, apie 7 km. Praminkštėjus šaltinio krantams, šaltinis išeina. Išsiplauna smėlis, senoji versmė užgrūva ir jis keičia vietą. Versmę nuo seno vadino Jonušių šaltiniu. Grįžęs iš rekrūtų apie 1840 metus, bočius Juzapas Jonušas Šateikių dvarponio prašymu prie šaltinio įrengė bravorą. Degtinės varymo paslaptis išmoko tarnaudamas Vladivostoke, kur saugojo spirito fabriką. Degtinę gamino dvaro ir savo reikmėms“.

Pasakojus Justinas Jonušas, gim. 1926 m. rugpjūčio 2 d., užrašė Saulius Sidabras, 2013 m.

Tipas

Kylantis (?)

Režimas

Nuolatinio veikimo

Vandeningumas

Neįvertintas

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis

Aprašė:

P. Gedžiūnas,
Z. Zanevskij, 2012